

Sirel ja ligustriin

Lillade õitega harilik sirel on vana taluaiapõõsas, millele uuem aeg on toonud lisa rohkete sortide näol.

Meil on mitu ilusat sirelikogu. Aga kes tahab sirelisortide üliküllusest täit elamust saada, peaks mai lõpus ette võtma teekonna Kuramaale. Seal Dobele äärelinnas paikneb Pēteris Upitis'e aed – Läänemeremaade suurim sirelikogu. Upitis (1896–1976) hakkas sirelikogu rajama küpse mehena, 61aastaselt. Elada oli tal siis jäänud veel 19 aastat.

Sireliaed hõlmab kümnendiku Dobele katsejaama pindalast, umbes 4 hektarit. Seal kasvab paarsada erinevat hariliku sireli (*Syringa vulgaris*) sorti, lisaks teisigi liike.

Mai lõpus – juuni alguses puhkevad kümnetes toonides valged, roosad, lillad ja punased õiekobarad, õhku täidab uimastav sirelilõhn. Ilusa ilmaga on mõnel õhtul aias kontsert, kõlab klassikaline muusika.

Rahvusvaheliselt levinud sirelisortide kõrval kasvab aias terve hulk Läti aretisi. Aretajad on neile andnud poeetilised lätikeelsed nimed, mis omainimestele ütlevad rohkem kui meile. Siin on nad tõlgituna: Dobele unistaja, Helge unelm, Jaunkalsnava öö, Liivimaa taevas, Pärilipüüdja, Üllatus. Tädisõieline roosa 'Gaiziņkalns' on saanud nime Läti kõrgeima mäe järgi. Lihtõieline, kuid hiiglaslike õiekobaratega on 'Imants Ziedonis'.

Kuumal ja kuival suvel jääb sireli õitseaeg lühikeseks. Sedaegu, kui harilik sirel lõpetab, hakkab õitsema ungari sirel (*S. yosikae*). Hilisema õitsemisajaga on ka hübriidne ruaani ehk hiina sirel (*S. × chinensis*), longusõieline sirel (*S. reflexa*) ja mitmed teised vähem tuntud ja levinud liigid. Nõnda saab õige liigivalikuga sirelite õitsemisaega pikendada. Tuleb ainult natuke uurida ja vaeva näha.

Sireli lähim sugulane on ligustriin. Amuuri ligustriin (*Ligustrina amurensis*) kasvab väikeseks 3–4 meetri kõrguseks puuks. Nii võra harunemise kui ka lehtede pooldest meenutab ta harilikku sirelit, lehed on vast tsipa suuremad ja heledamad.

Ligustriin hakkab õitsema juuni viimastel päevadel, kui hariliku sireli sortid on juba ammu lõpetanud. Ta pakub ilusat täiendust igale sirelikogule.

Läti sort 'Pērļu Zveiniēks' (Pärilipüüdja) Dobeles sireliaias.

Amuuri ligustriin.

Valged õied on veidi väiksemad kui sirelil, nendes aimub pisut kollakat tooni. Ka õiekobarad on natuke hõredamad ja pikergusemad, kuid heal aastal suuremadki kui taluaedade harilikul sirelil. Sellised head aastad olid 2006 ja 2008, vähemalt Kesk-Eestis olid ligustriinid siis üleni valges õievahus.

Näib, et omal ajal, kui sireliliike ja -sorte oli vähe saada, pakkus ligustriin omamoodi täiendust ja vaheldust sirelisõpradele. Praegu näeb Eestis ringi sõites paljudes aedades paari-kolme-kümneaastaseid ligustrine.

Veel üks sireli sugulane kasvab meie aias, see on harilik liguster (*Li-*

Ungari sirel.

gustrum vulgare). Tema valkjad õied on lühikeses tihedas kobaras. Need pole eriti silmapaistvad, aga ligustrist saab ilusa pügatava heki.

Harilik liguster on talihaljas põõsas, soojematel talvedel püsib hekk kevadeni ilus haljas. Soojemas ja varjulises kasvupaigas kasvab liguster 3–4 meetri kõrguseks kaharaks põõsaks, mis kenasti õitseb. Ligustri ilusad läikivmustad marjad (botaaniliselt luuviljad nagu kirsid või ploomid) on aga mürgised, suhu toppida neid ei maksa.